

Vem får skriva?

Anna Edberg

Om bloggen

Hej! Jag är en student på kandidatprogrammet Språk, litteratur och medier från Linköpings Universitet som gör ett projektarbete om den etniska mångfalden bland Sveriges bästsäljande författare!

Mångfald och inkludering pratas det mycket om i samhället, på arbetsplatser och inom litteratur. Ett viktigt arbete som fortfarande har långt att gå. Jag har sett över hur den svenska bokmarknaden har sett ut 2022 och kunde snabbt se att mångfaldsarbetet inte verkar ha nått författaryrket.

Som del av mitt arbete har jag skapat bloggen "Vem får skriva?" för att redogöra för situationen idag. Det har jag gjort genom statistik, representationens betydelse för samhället och en reflektion över mina egna läsvanor.

Sociala medier

[Instagram](#)

[Youtube](#)

[Facebook](#)

Detta är en återpublicering av bloggen [Vem får skriva](#).

Ett projektarbete i kursen *Att publicera i den medierade offentligheten* vt 2023 som publicerats av

Linköping University Electronic Press i serien: [Linköping Electronic Press Workshop and Conference Collection](#), Nummer 30
ISSN: 2003-6523

© Författarna. Denna publikation är licensierad under en [Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens](#).

Vi behöver mer mångfald i litteraturen!

Att det är viktigt att öka representationen av människor från olika kulturer inom litteraturen verkar de flesta vara överens om idag. Vikten av att få identifiera sig genom fiktion och fakta har diskuterats länge och den rysk-svenska litteraturprofessorn Maria Nikolajeva har till exempel visat på betydelsen som identifikation kan ha för ett barn i deras egna identitetsbildande. Men trots att mångfald anses viktigt inom litteraturen verkar de författare som säljer stort i Sverige fortfarande vara vita från Norden, USA, Storbritannien eller Australien. Den etniska representationen bland våra publicerade författare är minst sagt undermålig. På topp 20 från 2022 finns bara två titlar som inte skrivits av just vita från Norden, USA, Storbritannien eller Australien.

Minoriteter skildras förvisso ibland i den samtida litteraturen, men ofta sker denna porträttering inte av dem som tillhör minoriteten, utan av den mer privilegierade majoriteten. Det kan förstås vara problematiskt och leda till att vi går miste om de djup som olika kulturer faktiskt innehåller.

Risken med en ”single story”

I sitt TED Talk “The Danger of a Single Story” berättar Chimamanda Ngozi Adichie om olika tillfällen i sitt liv då hon har utsatts för det som hon kallar “the single story”. Det handlar om när man bara får ett perspektiv att utgå ifrån när man bildar sig en uppfattning om någon eller några. Hon berättar bland annat om att när hon själv var liten och började skriva så bodde hon i Nigeria och hade aldrig varit utanför landet. Hon skrev sina historier om vita barn som drack Ginger ale och åt äpplen trots att hon själv aldrig gjort det. Hon skrev om det hon hade läst och hade inte tillgång till så mycket nigeriansk litteratur, utan det var brittiska böcker som hon läste. Detta gjorde att hon trodde att alla berättelser ska handla om just vita, hon hade aldrig läst något annat. Istället för att spegla sin egen vardag skrev hon om det hon hade läst.

På detta sätt kan vi inte bara se vikten av att få ta del av representation av sig själv utan även hur lätt det är att tro att saker bara kan vara på ett sätt. Om bilden av en viss kultur förmedlas av sådana som själva saknar inre erfarenhet av kulturen riskerar bilden förstå att bli både skev och ensidig. För att kunna representera minoriteter på ett nyanserat sätt som inte bara visar olikheter behöver vi få berättelser från fler än bara en källa. Vi kan inte nöja oss med att se *en*

TED Talk Chimamanda Ngozi Adichie

författare från Sydamerika, vi behöver fler för att kunna få en ordentlig uppfattning om vad det innebär att ha det ursprunget. Självklart är det mycket bättre att ha en enstaka förstahandskälla än ingen, men det bidrar fortfarande till "the single story" och det finns så mycket vi går miste om genom att inte ge plats för icke-vita författare.

Hur går vi vidare?

På topplistorna lyser mångfalden bland författare med sin frånvaro. Varför speglar inte författaryrket samhället? Det är lika viktigt för barn (och vuxna?) att se sig själva i fiktionen som det är att se sig själva i verkligheten. Om man aldrig ser någon som ser ut som en själv göra något är det svårt att tro att man själv kan göra det. Ett barn med drömmar om att bli författare kan lätt tappa hoppet genom att aldrig få se någon annan göra det som hen vill. Vi behöver en mångfald bland författare för att ge en bättre porträttering av olika etniciteter och kulturer för att inspirera andra att följa sina drömmar.

Frågan är hur vi kommer dit? Kan minoritetsförfattare uppmuntras och stödjas mer? Kan publiken ställa större krav på mångfald? Hur jobbar biblioteken med dessa frågor? [Här](#) kan du även läsa om mina egna läsvanor.

Hur ser mångfalden ut på den svenska bokmarknaden?

Litteratur kan vara ett fantastiskt sätt att få insikt i andra människors perspektiv och erfarenheter, att få lära sig om och förstå andra kulturer. Med utgångspunkt i det har jag förvånats över hur lite mångfald det verkar vara på den svenska bokmarknaden. Jag tror nämligen att det är viktigt att författare med olika bakgrunder syns och hörs. Det handlar dels om att olika minoriteter får representation och dels handlar det om möjligheten för identifikation för dem som tillhör minoriteterna. Men inte minst handlar det om att ökad mångfald kan medföra en bredare kulturell upplevelse för alla läsare. I den här bloggen ska jag försöka lyfta just frågan om mångfald och minoritetsförfattare på den svenska bokmarknaden. Jag är medveten om att frågor om minoriteter på många sätt är komplexa. I det här sammanhanget väljer jag att inte använda en specifik minoritetsdefinition utan istället kommer jag i olika fall att diskutera författarnas nationalitet och påbrå.

Mest sålda böcker 2022 i Sverige

Varje år samlar Svenska Förläggarföreningen statistik över hur bokhandeln i landet sett uts. Svenska Förläggarföreningen arbetar som branschorganisation åt de svenska bokförlagen och arbetar bland annat med att bevaka trender och teknikutveckling. Svenska Förläggarföreningen har gjort en sammanställning (topp 20) av vilka böcker som har sålt bäst under 2022. På listan över utländska böcker listan finner vi endast två författare som inte är från Storbritannien eller USA, Ali Hazlewood från Italien och Sally Rooney från Irland.

I den totala toppen har vi Navid Modori från Iran som ensam författare född utanför Norden och USA. Han har skrivit *Jag kan ha fel och andra visdomar från mitt liv som buddistmunk* med Björn Nattihko Lindeblad och Caroline Bankler. Boken handlar som antyds i titeln om Björns liv som just buddistmunk och man skulle därför till viss del kunna räkna Nattihko Lindeblad som tillhörande en minoritet, trots att han är född i Sverige och har en svensk bakgrund. På listan finns också Andreas Cervenka som är andra generationens invandrare från Tjeckoslovakien. Representationen av minoritetsförfattare på listorna är som kan konstateras med två verk i totalen och två bland de utländska minimal.

Diagram som visar statistiken från undersökta sidor

Minoritetsförfattare på bokrea

För att få en översikt över hur marknaden för

minoritetsförfattare ser ut i praktiken har jag också valt att titta på aktuella kampanjer hos internetbokhandlarna

Adlibris och Bokus. Jag har särskilt undersökt de böcker som

Bokus och Adlibris erbjuder under årets bokrea som pågick mellan 21/2 och 31/3.

Bokus bokrea

Adlibris har kategorin “Bokrea: exklusivt på Adlibris!” där de har samlat böcker som de är ensamma om att erbjuda på rean. Här finns 46 titlar men endast två författare med utomeuropeisk bakgrund (Författare från USA och Australien räknas bort eftersom ingen av dessa tillhör en ursprungsbefolkning). Den ena är Jimmy Guo som har kinesisk bakgrund och har skrivit kokboken *Mitt kinesiska skafferi: en guide med recept*. Den andra är Aravind Jayan från Indien som har skrivit den skönlitterära romanen *Tonårspar har kul på allmän plats*. Men det är där mångfalden slutar bland Adlibris exklusiva rea.

Bokus har inte en exklusiv kategori som Adlibris, men de har kategorin “Guldorn” där de har samlat titlar som de tycker är särskilt värda att lyfta fram. De frontar 40 titlar i kategorin och har en större bredd än Adlibris med åtta titlar från författare som har en annan bakgrund än vita från Sverige, USA, Storbritannien och Australien. Författarna är Andri Snær Magnason från Island, Oscar Montano med kopplingar till Italien, israeliska Daniel Kahneman och Barack Obama. Tareq Taylor är halvpaletinsk och Pascal Engbergs pappa kommer från Chile. Sen marknadsför de även författarparen Elias och Agnes Våhlund samt Alexander Ahndoril och Alexandra Coelho Ahndoril som skriver under pseudonymen “Lars Kepler” där Agnes kommer från Polen och Alexandra är halvportugis. De har alltså betydligt fler författare som inte faller under kategorin vita svenskar, men bredden bland författarna är ändå inte särskilt stor.

Ser vi på mångfalden bland författarna mellan Adlibris och Bokus bokrea-kampanjer vinner Bokus lätt med 20% av titlarna medan Adlibris endast har 4%. Det är dock viktigt att påpeka att statistiken inte gäller alla deras titlar utan endast de under de två specifika kategorierna. Kategorierna valdes ut med tanke på var företaget har mest inflytande över titlarna som ska utmärka dem bland andra bokhandlare.

Mot ökad representation?

Utifrån två nedslag i den svenska bokmarknaden är bilden tydlig. Listorna domineras av vita svenskar utan annat påbrå och i övrigt är det författare från USA, Europa och Australien. Det är väldigt sällsynt med svenska författare som har utländskt påbrå och likaså saknas i stor utsträckning författare från till exempel Asien, Afrika och Sydamerika. Här kan du läsa mer om hur bokbranschen själva ser på detta och här kan du läsa mina tankar.

Här kan du läsa mer:

<https://www.adlibris.com/se/kampanj/bokrea-bara-pa-adlibris>

<https://www.bokus.com/bokrea/guldkorn>

<https://forlaggare.se/wp-content/uploads/2023/02/Bokforsaljningsstatistiken-2022.pdf>

Ingen är perfekt!

Efter att ha analyserat och kritiserat bokmarknaden har jag tagit ett steg tillbaka för att se över min egen bokhylla. Det är lätt att peka finger men det är även viktigt att rannsaka sig själv och sina konsumtionsmönster. Försäljning bygger på efterfrågan, det är därför viktigt att vara medveten om vilka konsekvenser som följer våra beslut och eventuell ignorans.

Vad läser jag?

På min fritid läser jag nästan bara dystopisk ungdomslitteratur och hittar dessa främst genom rekommendationer från goodreads.com, Tiktok och Instagram. De böcker jag läser har på så sätt sällan en egentlig marknadsförings avsikt, det är inte nödvändigt vis någon som speciellt tjänar på rekommendationerna jag tar del av. Men oavsett hur jag har hittat böckerna kommer mina köp att ha en påverkan för marknaden och dess uppbyggnad.

Jag har haft egna krav för mångfald inom litteraturen när jag har valt vad jag ska läsa, jag vill att den fiktiva världen ska spegla samhället. Vilket jag fortfarande står för och kommer att fortsätta göra. Men jag har aldrig tidigare gjort ett aktivt val att se på författarens bakgrund om det inte har känts nödvändigt för att förstå författarens perspektiv i texten, handlar romanen om förintelsen har jag sett det som betydelsefullt att veta vad författaren har för relation till historien som hen skildrar. Men när det kommer till helt fiktiva världar har jag inte sett någon anledning att tänka på vem författaren är, jag har snarare tänkt att det är bättre att inte veta för mycket. Detta för att inte riskera att bli påverkad i mitt val av litteratur utan låta verket tala för sig självt. Den tanken i sig är inte fel men jag kan inte förneka påverkan som en författares erfarenheter och bakgrund har för litteraturen hen skriver.

Vikten av författaren

Idag kan jag se att mångfald inom författaryrket är lika viktigt som inom litteraturen. Utan författare med olika bakgrunder och erfarenheter kommer vi att gå miste om både nyanser och berättelser. Att läsa om en latinamerikansk familj från en vit författare är inte samma sak som att läsa det från en latinamerikan. Vi behöver flera perspektiv på litteraturen för att se till att vi inte fastnar i stereotyper utan istället får en ordentlig insikt i andra kulturer och erfarenheter än de vi själva har.

Alla författare har ett eget perspektiv och skrivsätt, men om alla författare är vita kommer vi inte att få en rättvis bild av andra kulturer. Vi behöver förstahandsinformation för att veta att vi förstår och får alla nödvändiga nyanser.

Det är även viktigt att kunna identifiera sig med andra som gör det man själv vill göra. Om man aldrig sett eller läst något skrivet av någon med samma bakgrund som en själv är det mycket svårare att se sig själv göra det. Svårigheten betyder dock inte att drömmen och önskan inte finns där. Genom att öka mångfalden bland de författare vi ser och läser kan vi inspirera och validera andra, för ingens författardröm ska släckas för att man tillhör fel etnicitet.

Genom att göra medvetna val kan vi påverka vår omgivning. Marknaden idag kanske inte erbjuder någon större mångfald men vi kan se till att den gör det i framtiden.

Jag är redo att bidra till förändring, är du?

Foto: Amanda Löfstedt